

ขงจื๊อนิยมและอิทธิพลต่อสตรีในเกาหลีและเวียดนาม

รัญวรัชญ์ พูลศรี, ปพนพัชร กอบศิริธีร์วรา, พิลิฐ อำนวยเงินตรา, ลลิตา วิษณุวงศ์

ภาควิชาวรรณคดี, ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 10900

อีเมล: ranwarat.p@gmail.com, paphonphatko@gmail.com, pisit.vn@gmail.com, lalida.wi@ku.th

รับบทความ: 15 ตุลาคม 2563 แก้ไขบทความ: 4 ธันวาคม 2563 ตอรับบทความ: 18 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ: ประเทศเกาหลีและเวียดนามเป็นกลุ่มประเทศที่ได้รับอิทธิพลทางภาษาและวัฒนธรรมจากประเทศจีนที่เรียกว่า ประเทศในกลุ่มวัฒนธรรมอักษรจีน บทความนี้มุ่งนำเสนอขงจื๊อนิยมที่ส่งอิทธิพลในประเทศเกาหลีและเวียดนาม สำหรับประเทศเกาหลีขงจื๊อนิยมถูกนำมาใช้เป็นนโยบายหลักในการปกครองประเทศในยุคโชซอน (Choson) ในปี ค.ศ. 1392 และในยุคสมัยของราชวงศ์โครยอได้นำหลักขงจื๊อนิยมใหม่ (Neo-Confucianism) มาใช้ปกครองราชอาณาจักร ส่วนเวียดนามได้รับอิทธิพลทางด้านการเมืองการปกครองจากจีนซึ่งเป็นการรับมาตามแนวทางของขงจื๊อนิยม ในปี ค.ศ. 1460 จักรพรรดิแห่งด่งแห่งราชวงศ์เลได้นำลัทธิขงจื๊อนิยมใหม่มาใช้เป็นอุดมการณ์หลักในการปกครองราชอาณาจักร บทความนี้นำเสนออิทธิพลของขงจื๊อนิยมที่มีต่อสตรีเกาหลีและเวียดนามโดยเทียบเคียงจากวรรณกรรมสอนหญิงตามแนวทางขงจื๊อเรื่อง *เดือนหญิง* โดยนักประพันธ์สตรีจีนนาม ปันเจา วรรณกรรมเกาหลีเรื่อง *ขุนฮยยังจอน* และวรรณกรรมเวียดนามเรื่อง *ทวิ เกียว* จากการศึกษาพบว่าหลักขงจื๊อที่ส่งอิทธิพลต่อสตรีเกาหลีและเวียดนามคือ หลักความสัมพันธ์ 5 ประการ การรักษาพรหมจรรย์ และการซื่อสัตย์ต่อสามี ในเกาหลีก่อนการแต่งงานหญิงสาวจะถูกฝึกให้ชำนาญตามคุณลักษณะสตรีตามแบบขงจื๊อ 4 ประการคือ จริยธรรม วาจา ความประพฤติ และการเรือน เพื่อเตรียมพร้อมให้เธอเป็นผู้ปรารถนาดีและภรรยาผู้แสนดีในอุดมคติขงจื๊อ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา-บุตร, ผู้ปกครอง-ผู้รับใช้, สามี-ภรรยา จะถูกเรียกว่า สามพันธะ (three bonds) หรือ samgang ในภาษาเกาหลี ในกรณีของเวียดนามหลักความสัมพันธ์ 5 ประการที่กำหนดบทบาทของสตรีนั้นจะเรียกว่า ตามต้อง ส่วนการรักษาพรหมจรรย์จะเรียกว่า ตรียู ซึ่งหมายรวมถึงการซื่อสัตย์ต่อสามีไม่ว่าสามีจะมีชีวิตอยู่หรือไม่ด้วย

คำสำคัญ: ขงจื๊อนิยม; กลุ่มวัฒนธรรมอักษรจีน; วรรณกรรมสอนหญิง; วรรณกรรมตะวันออก

Confucianism and Influence on Korean and Vietnamese women

Ranwarat poonsri, Paphonphat Kobsirithiwara, Pisit Amnuayngentra, Lalida Wissanu Wong

Department of Literature, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities

Kasetsart University 10900, Thailand

Email: ranwarat.p@gmail.com, paphonphatko@gmail.com, pisit.vn@gmail.com, lalida.wi@ku.th

Received: 15th October 2020 Revised: 4th December 2020 Accepted: 18th December 2020

Abstract: Korean and Vietnam are Chinese language and culture influenced countries. This article aims to present the Confucianism influence in Korea and Vietnam. In Korea, Confucianism was employed as the state's main policy in Choson period in 1392 and Goryeo dynasty employed Neo-Confucianism to govern the kingdom. Vietnam was politically influenced by China following Confucianism ideology. In 1460 Vietnamese king Lê Thánh Tông (黎聖宗) employed Neo-Confucianism as the main ideology in governing the kingdom. This article presents Confucianism influence on Korean and Vietnamese women by comparing Chinese women teaching literary work under Confucianism ideology 女誡 (Lessons for Women) by Chinese female writer Ban Zhao and Korean folktale 춘향 (The Story of Chunhyang) and Vietnamese poetry The Tale of Kiều. The study reveals that Confucianism influenced on Korean and Vietnamese women are 5 relationships, female virginity and being faithful to the husband. In Korea, before getting married, a woman will be trained 4 Confucian female arts which are ethics, speech, behavior and works in order to be a Confucian wise mother and a good wife. Three relationships parents-child, ruler-servant, husband-wife are called three bonds or samgang in Korean language. In Vietnam, Confucian 5 relationships which control

female role are called Tham-Don and protecting female virginity before marriage is called Trinh included being faithful to her husband while being with or without him.

Keywords: Confucianism; Chinese cultural circumstanced countries; female teaching literature; Eastern literature

儒学思想对韩国和越南女性的影响

Ranwarat poonsri, Paphonphat Kobsirithiwara,

Pisit Amnuayngernta, Lalida Wissanuwig

泰国农业大学人文学院文学系和东方语言学系, 曼谷, 10900, 泰国

电子邮箱: ranwarat.p@gmail.com, paphonphatko@gmail.com, pisit.vn@gmail.com,

lalida.wi@ku.th

收稿日期: 2020-10-15

修回日期: 2020-12-04

接受日期: 2020-12-18

摘要: 韩国和越南是深受中国语言文化影响的国家, 被称为汉字文化国家。本文主要关注儒学在韩国和越南的影响。在 1392 年韩国的朝鲜时期 (Choson), 儒学思想被用作为国家的主要政策, 之后高丽王朝 (Goryeo) 采用新儒学来统治王国。越南在政治上也受到中国儒家文化的影响。1460 年, 越南国王黎圣宗 (Lê Thánh Tông) 运用新儒学作为统治该国的主要意识形态。本文通过比较中国女作家班昭的儒家思想女训作品《女戒》和韩国民间故事《春香传》 (The Story of Chunhyang) 以及越南诗歌《金云翘传》 (The Tale of Ki ề u) 来介绍儒家思想对韩国和越南女性的影响。研究发现儒家思想对韩国和越南女性最有影响的是三纲五常, 即女性贞洁和对丈夫忠诚。在韩国, 结婚之前年轻女性必须接受儒学中的四种女性品德培训: 道德、言语、行为和家庭, 这样才能成为儒家理想的母亲和好妻子。父母-子女, 统治者-仆人, 丈夫-妻子这三个关系在韩语中被称为三个纽带或三纲 (samgang)。在越南, 按照五常来控制女性角色的儒家五种关系被称为 Tham-Don, 其他还有保护女性贞操被称为 Trinh, 其中包括在有或没有丈夫的情况下忠于丈夫。

關鍵詞: 儒学思想; 受中国文化影响的国家; 女性教学文学; 东方文学

บทนำ: จีน เกาหลี เวียดนาม ความสัมพันธ์ในกลุ่มวัฒนธรรมอักษรจีน

การศึกษาอิทธิพลทางภาษาและวรรณกรรมในประเทศเกาหลีและเวียดนามนั้นสืบเนื่องมาจากการที่ประเทศเกาหลีและเวียดนามเป็นกลุ่มประเทศที่ได้รับอิทธิพลทางภาษาและวัฒนธรรมจากจีนที่เรียกว่า ประเทศในกลุ่มวัฒนธรรมอักษรจีน ซึ่งอีกประเทศหนึ่งในกลุ่มนี้คือ ประเทศญี่ปุ่น แต่ในบทความนี้จะมุ่งนำเสนอความสัมพันธ์ของประเทศในกลุ่มวัฒนธรรมอักษรจีน 2 ประเทศคือ เกาหลีและเวียดนาม ประเทศจีนและเกาหลีมีความสัมพันธ์กันทางด้านชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนา ความสัมพันธ์ประการแรกคือเรื่องชาติพันธุ์ จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ของเกาหลีได้สันนิษฐานว่า ชาวเกาหลีอาจจะเป็นชนกลุ่มย่อยจากชนกลุ่มใหญ่ในแผ่นดินจีนซึ่งเรียกตัวเองว่าชาวฮั่น ซึ่งจนถึงปัจจุบันก็ยังคงเรียกตนเองว่า ฮั่นกุก (한국) ที่แปลว่าคนชาวฮั่น ชาวฮั่นที่อาศัยอยู่เหนือคาบสมุทรแห่งนี้น่าจะอพยพมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และการเข้ามาของชนหลายกลุ่มทำให้ในยุคแรกดินแดนบนคาบสมุทรเกาหลีประกอบด้วยผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ และเผ่าที่เก่าแก่ที่สุดในบันทึกทางประวัติศาสตร์ของเกาหลีคือ เผ่าโกโซซอน หรือ โซซอนโบราณ¹ ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ทางเหนือของคาบสมุทรเกาหลีและเรื่องอำนาจในช่วง 400-300 ปีก่อนคริสตกาล (วีระชัย, 2555: 20-21) ความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองก็ปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนและเกาหลีเช่นกัน ในประวัติศาสตร์จีนกล่าวถึง “จี้จื่อ” หรือที่ในภาษาเกาหลีเรียกว่า “กีกา” ว่าเป็นพระอาจารย์ของกษัตริย์ตี้กิง กษัตริย์ทรราชย์พระองค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์ซาง โดยจี้จื่อถูกสังคุ่มขังจากความไม่พอใจส่วนตัวของกษัตริย์ตี้กิง เมื่อโจวอู่หวังโค่นล้มราชวงศ์ซางและปราบดาขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์แรกของราชวงศ์โจว จึงปลดปล่อยจี้จื่อและขับออกจากแผ่นดินจีน จี้จื่อได้พาคนจำนวน 5,000 คนออกจากจีน เดินทางมุ่งหน้าขึ้นเหนือจนมาสุดที่ดินแดน เจ้าเซียน ซึ่งก็คือ อาณาจักรโซซอนโบราณในปี 507 ก่อนคริสตกาล และด้วยความเป็นนักปราชญ์ของจี้จื่อ

¹ ตำนานที่แพร่หลายของประเทศเกาหลีได้เล่าถึงกำเนิดของชนชาติเกาหลีว่าเกิดจากเจ้าชายฮวานง โอรสของเทพสูงสุดบนสวรรค์ลงมาสร้างเมืองที่ภูเขาแพนบก และได้แต่งงานกับหญิงสาวที่กลายร่างมาจากหมี ต่อมาให้กำเนิดโอรสชื่อว่าพันกุน ซึ่งภายหลังเป็นผู้ก่อตั้งอาณาจักรโกโซซอน หรือ อาณาจักรโซซอนโบราณเมื่อประมาณ 2,333 ปีก่อนคริสตกาล

เขาจึงได้รับตำแหน่งขุนนาง และในกาลต่อมาได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ต้นราชวงศ์จื้อจื่อ หรือ กิจาโชซอน

ความสัมพันธ์อีกประการที่ปรากฏอย่างชัดเจนระหว่างจีนและเกาหลีคือ อิทธิพลและวัฒนธรรมทางภาษา ซึ่งเป็นที่มาของนิยามกลุ่มวัฒนธรรมอักษรจีน การเขียนภาษาจีนแพร่เข้าสู่เกาหลีตั้งแต่ 2,000 ปีมาแล้ว แต่อักษรจีนเริ่มใช้อย่างแพร่หลายเมื่อจีนเข้าปกครองเกาหลีในช่วง 108 ปีก่อนคริสตกาลจนถึงค.ศ. 313 จนกระทั่งค.ศ. 404 จึงเริ่มมีการเขียนภาษาเกาหลีด้วยอักษรจีนโบราณ ต่อมาพระเจ้าเซจง กษัตริย์องค์ที่ 4 แห่งราชวงศ์โชซอน และเหล่าราชบัณฑิตได้ร่วมกันประดิษฐ์อักษรเกาหลีที่เรียกว่า “ฮันกิล” ขึ้นใช้แทนอักษรจีน (ฮันจา) จนเสร็จสมบูรณ์ในค.ศ. 1443 และนำมาใช้ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม ค.ศ. 1446 หลังจากประดิษฐ์อักษรเกาหลีขึ้นก็มีการใช้อย่างแพร่หลาย แต่ส่วนใหญ่ยังใช้ในหมู่ชนชั้นล่าง จนถึงช่วงศตวรรษที่ 19 มีการใช้ทั้งอักษรจีนและอักษรเกาหลี ในงานเขียนที่ไม่เป็นทางการนิยมใช้อักษรเกาหลี แต่งานเขียนทางวิชาการและเอกสารราชการนิยมใช้อักษรเกาหลี ควบคู่กับอักษรจีน (วีระชัย, 2555: 216-217) ถึงแม้ว่าปัจจุบันเกาหลีจะมีอักษรเป็นของตนเอง แต่จากอิทธิพลของจีนที่มีต่อเกาหลีตั้งแต่อดีตส่งผลให้คำศัพท์ในภาษาเกาหลีปัจจุบันนั้น ราว 60% เป็นคำที่ยืมมาจากคำจีน

อิทธิพลสำคัญอีกประการหนึ่งที่จีนส่งผลต่อสภาพสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมของเกาหลีคือ อิทธิพลพุทธศาสนา จากบันทึกทางประวัติศาสตร์เกาหลีพบว่า แต่เดิมเกาหลีเป็นชนชาติที่นับถือภูติผี การบูชาธรรมชาติ และมีความเชื่อเรื่องร่างทรง (Shamanism) ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม จนกระทั่งเข้าสู่ยุคสามก๊ก พุทธศาสนาแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลี ยุคอาณาจักรโกกูรยอ¹ ในรัชสมัยของพระเจ้าโซซูริม² พระองค์ทรงรับพุทธศาสนาเข้ามาสู่อณาจักรโกกูรยอผ่านทางพระจีนที่เดินทางมาเผยแผ่ศาสนาจากอาณาจักร

¹ อาณาจักรโกกูรยอปรากฏในประวัติศาสตร์ตั้งแต่ 37 ปีก่อนคริสตกาล จนถึงค.ศ. 668 มีอาณาเขตอยู่บนคาบสมุทรเกาหลี ครอบคลุมบริเวณประเทศเกาหลีเหนือ แมนจูเรียและรัสเซียบางส่วน

² พระเจ้าโซซูริม เป็นกษัตริย์องค์ที่ 17 แห่งอาณาจักรโกกูรยอ ครองราชย์ในช่วงค.ศ. 371-384

จักฉิน นับแต่นั้นมาพุทธศาสนาได้เป็นเพียงคำสั่งสอนแต่ยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจให้กับประชาชนบนคาบสมุทรเกาหลี นอกจากนี้หลักขงจื้อนิยมนำมาใช้เป็นหลักในการเมือง การปกครองในยุคโซซอนและโกกูรยอโดยถูกนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติภายในสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะหลักปฏิบัติของสตรี และใช้กำหนดนโยบายทางการเมือง

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเวียดนาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพร ภู่งศ์พันธุ์ กล่าวถึงอิทธิพลที่จีนมีต่อเวียดนามไว้ในบทความชื่อ “เวียดนามกับการรับและปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมจีน” ว่า เวียดนามเป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รับวัฒนธรรมจีนอย่างเข้มข้น ชาวต่างชาติที่เข้าไปในเวียดนามล้วนเห็นความเป็นจีนที่ชัดเจน เช่น พระราชวังที่ เวียดนามแบบจากพระราชวังที่ปักกิ่ง จนกล่าวได้ว่า จีนเป็น “มังกรใหญ่” เวียดนามเป็น “มังกรน้อย” เนื่องจากเวียดนามถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่นตั้งแต่ปี 111 หลักฐานทางโบราณคดีแสดงให้เห็นว่าอารยธรรมของเวียดนามมีความรุ่งเรืองย้อนกลับไปได้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 7 ก่อนคริสตกาลเรียกว่าอารยธรรมดองซอน โดยคนจีนเรียกผู้คนที่อยู่ชายฝั่ง ตะวันออกเฉียงใต้ของจีนว่า “เยว่” (Yueh) แต่สำเนียงท้องถิ่นคนกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่า “เวียด” เยว่หรือเวียดอยู่กระจัดกระจายทางตอนใต้ของจีน ช่วงอยู่ภายใต้การปกครองจีน วัฒนธรรมจีนได้แพร่กระจายเข้ามาในเวียดนามทั้งผ่านขุนนางจีนที่เข้ามาปกครอง เช่น การเปิดโรงเรียน บังคับให้ทำพิธีแต่งงานแบบจีน สวมรองเท้าและใส่เครื่องแต่งกายแบบจีน สอนวิธีการพิจารณาความยุติธรรมแบบจีน นอกจากนี้ปัญญาชนจีนบางกลุ่มได้อพยพเข้ามาและ แต่งงานกับหญิงเวียดนามจนทำให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมจีนและเวียดนาม (วรพร ภู่งศ์พันธุ์, 2556: 25-28)

เวียดนามเป็นเอกราชจากจีนในปี ค.ศ. 939 ช่วงปลายราชวงศ์ถังและตกเป็นของจีนช่วง สั้น ๆ อีกครั้งในสมัยราชวงศ์หมิงระหว่าง ค.ศ. 1407-1427 ช่วงที่ราชวงศ์หมิงเข้าปกครองนี้ จีนพยายามทำให้ชาวเวียดนามเป็นจีนมากที่สุด จีนนำระบบการสอบคัดเลือกบุคคลเข้ารับ ราชการมาใช้อย่างกว้างขวาง ตลอดระยะเวลาที่เวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของจีน เวียดนามต่อต้านจีนมาโดยตลอด แต่ในขณะเดียวกันเวียดนามก็รับวัฒนธรรมจีนอย่าง

ต่อเนื่อง สมัยราชวงศ์ถัง วัฒนธรรมจีนได้แพร่เข้าสู่ดินแดนเวียดนามและฝักราชก๊กในหมู่ชาวเวียดนามโดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นสูงที่มีการศึกษา เนื่องจากสมัยราชวงศ์ถัง การปกครองของจีนมีระเบียบแบบแผนซับซ้อน ระบบการเมือง เศรษฐกิจ และกิจการอื่นเนื่องด้วยราชสำนักกลายเป็นแม่บทของทั้งเกาหลี ญี่ปุ่น และเวียดนาม เมื่อเวียดนามเป็นเอกราช จักรพรรดิหลายพระองค์ก็รับรูปแบบการปกครองจากจีนจึงอาจกล่าวได้ว่าเวียดนามเป็นเอกราชทางการเมืองแต่ในทางวัฒนธรรมแล้วจีนเป็นผู้นำ เวียดนามได้รับอิทธิพลจากจีนด้านการปกครองแบบตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางโดยมีรูปแบบการแบ่งกระทรวงเป็น 6 กระทรวง จักรพรรดิเวียดนามใช้การราชาศัพท์ตามแบบราชสำนักจีน การเขียนบันทึกประวัติศาสตร์ตามแบบจีนคือได้เหวียดสือกี้ (บันทึกประวัติศาสตร์มหาอาณาจักรเวียด) ในด้านภาษา เวียดนามใช้ตัวอักษรจากจีนคือ ตัวอักษรฮั่น ก่อนจะเปลี่ยนมาใช้ตัวอักษรที่ประดิษฐ์ขึ้นเองจากการดัดแปลงอักษรจีนที่เรียกว่า จื่อโนม ในภายหลัง รวมถึงประเพณีการแต่งงานและการแต่งกายของชาวเวียดนามก็ล้วนได้รับอิทธิพลจากจีนเช่นกัน ส่วนอิทธิพลจากจีนที่เวียดนามได้รับมาและจะนำไปเป็นประเด็นศึกษาในบทความนี้ต่อไปคือการรับหลักขงจื้อนิยม (Confucianism) ที่ส่งอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของสตรีเวียดนาม เช่น ภรรยาต้องปรนนิบัติและปฏิบัติตามคำสั่งของสามี สตรีต้องรักษาความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน ภรรยาต้องซื่อสัตย์ต่อสามี และหน้าที่หลักของสตรีคือการธำรงรักษาครอบครัว โดยเฉพาะหลักการ “ตามต้อง” หรือ “ตริญ” ที่ได้รับจากขงจื้อนั้นทรงพลังต่อการดำเนินชีวิตของสตรีเวียดนามดังจะได้กล่าวต่อไปในบทความนี้

ขงจื้อนิยมในเกาหลีและเวียดนาม

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นอิทธิพลของจีนที่มีต่อประเทศเกาหลีและเวียดนามในกลุ่มวัฒนธรรมอักษรจีน ในประเด็นต่อมาจะกล่าวถึงหลักขงจื้อนิยมที่ส่งอิทธิพลในประเทศเกาหลีและเวียดนาม สำหรับเกาหลีนั้นหลักขงจื้อนิยมถูกนำมาใช้เป็นนโยบายหลักในการปกครองประเทศในยุคโชซอน (Choson) ช่วงปี ค.ศ. 1392 โดยได้รับมาจากอาณาจักรต้าหยวนของจีน และในยุคสมัยของราชวงศ์โกกูรยอ หลักขงจื้อนิยมใหม่ (Neo-Confucianism) ซึ่งมีการปรับจากหลักขงจื้อนิยมเดิมด้วยการตัดความเชื่อทางไสยศาสตร์และเรื่องเหนือธรรมชาติทิ้งไป

แต่มุ่งเน้นนำหลักอภิปรัชญามาใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้เข้ามาในประเทศเกาหลีโดยนักวิชาการนามว่า อันฮยวง เนื่องจากเขาได้เดินทางไปประเทศจีนในสมัยราชวงศ์หยวน ในช่วงปี ค.ศ. 1286 อันฮยวง ได้อ่านหนังสือภาษาจีนเรื่อง จูซี ในเมืองเยียนจิง (ปักกิ่ง) และแปลเป็นภาษาเกาหลี หนังสือเล่มนี้เป็นต้นเค้าของความนิยมลัทธิขงจื๊อนิยมใหม่ในหมู่ปัญญาชนของเกาหลีได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดผู้นำสายขงจื๊อนิยมใหม่อีกด้วย เมื่อราชวงศ์โกกูรยอล่มสลาย ราชวงศ์โชซอนได้นำลัทธิขงจื๊อนิยมใหม่มาใช้เป็นหลักการในการบริหารบ้านเมืองอย่างเต็มรูปแบบและมีการก่อตั้งโรงเรียนตามแนวลัทธิขงจื๊อนิยมใหม่คือซอวอน 서원 และฮยวงกโย 향교 ในราชอาณาจักร โดยมีนักวิชาการสายขงจื๊อนิยมใหม่คนสำคัญคือ โชกวางโจ 조광조 (1482-1520) อีฮวัง 이황 (1501-1570) และอีฮี 이희 (1536-1584) โชกวางโจพยายามผลักดันให้โชซอนเป็นสังคมขงจื๊อนิยมใหม่เต็มรูปแบบ ในขณะที่อีฮวังและอีฮีเป็นนักวิชาการที่เริ่มพัฒนาหลักปรัชญาภายใต้ลัทธิขงจื๊อนิยมใหม่ (Yang and Henderson, 1958: 81-101)

ฮิลดี กัง (Hildi Kang) กล่าวไว้ในบทความ “The Legacy Lingers On: Korean Confucianism and the Erosion of Women’s Rights” ถึงอิทธิพลของขงจื๊อนิยมที่ส่งอิทธิพลในเกาหลีได้ว่า หลักขงจื๊อนิยมนั้นอยู่คู่กับวิถีชีวิตและศาสนาในประเทศเกาหลีมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ กังนำเสนอว่าแก่นของขงจื๊อนิยมที่ถูกนำมาใช้ในเกาหลีในช่วงทศวรรษ 1200 ในระบบการศึกษา วรรณกรรม และการบันทึกประวัติศาสตร์ของเกาหลีนั้นเป็นไปตามหลักขงจื๊อ ทศวรรษ 1400 นโยบายรัฐและพิธีกรรมของเกาหลีเป็นไปตามหลักขงจื๊อ ทศวรรษ 1500 หลักขงจื๊อนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติในการใช้ชีวิตครอบครัว ทศวรรษ 1550 ขงจื๊อนิยมปรากฏในหลักจริยธรรมและปรัชญาแนวขงจื๊อนิยมของเกาหลี โดยมีความเชื่อพื้นฐานตามคำสอนของขงจื๊อว่า แท้จริงแล้วมนุษย์นั้นเกิดมาอย่างดีงามและสามารถเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบได้ หากมนุษย์กระทำในสิ่งที่ถูกต้องจะนำไปให้เกิดสังคมที่สงบร่มเย็น ความสัมพันธ์ของมนุษย์ตามหลักขงจื๊อ 5 ประการ ที่มนุษย์จำต้องปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง คือ ความชอบธรรมระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร การ

แบ่งหน้าที่ระหว่างสามีกับภรรยา การให้ความเคารพอย่างสมควรระหว่างผู้ใหญ่และผู้น้อย ความเชื่อสัจธรรมระหว่างเพื่อน โดยในความสัมพันธ์ทั้ง 5 ประการนี้จะมีพิธีกรรมและมารยาททางสังคมเป็นตัวอ้างความสัมพันธ์เหล่านี้ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม กังยังนำเสนอว่าหลักขงจื๊อได้กำหนดบทบาทของสตรีไว้อย่างชัดเจนดังคำกล่าวว่า *“The perfect woman must obey her parents when a child, her husband when a wife, and her son when a widow.”* (Kang, 2001: 13) แปลความได้ว่า “สตรีที่สมบูรณ์แบบนั้นต้องเชื่อฟังบิดามารดา เมื่อเยาว์ เชื่อฟังสามี เมื่อเป็นภรรยา และเชื่อฟังบุตรชายเมื่อเป็นแม่หม้าย” หลักปฏิบัติของสตรีที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าขงจื๊อนิยมได้กำหนดบทบาทให้สตรีเป็นผู้ตามและต้องอยู่ภายใต้คำสั่งและการปกครองของบิดามารดา สามี และแม้แต่บุตรชายของตนเอง แนวคิดนี้สอดคล้องกับลักษณะสังคมแบบชายเป็นใหญ่แต่เดิมของเกาหลีและในส่วนต่อไปของบทความจะนำเสนอความสัมพันธ์ของแนวคิดขงจื๊อกับหลักปฏิบัติของสตรีเกาหลีต่อไป

ในกรณีของประเทศเวียดนาม ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าเวียดนามได้รับอิทธิพลทางด้านการเมืองการปกครองจากจีนซึ่งเป็นการรับมาตามแนวทางของขงจื๊อนิยมในปี ค.ศ. 1070 จักรพรรดิหลีไท่หยงมีพระราชดำริก่อตั้งมหาวิทยาลัยตามแนวทางขงจื๊อนิยมแห่งแรกในเวียดนามที่กรุงฮานอยชื่อว่า มหาวิทยาลัยวันเมี่ยว มีการสอนลัทธิขงจื๊อในภาษาจีนกลางและมีการทดสอบประจำปีที่ได้รับมาจากรูปแบบการสอบในสมัยราชวงศ์ถัง ต่อมาในปี ค.ศ. 1460 จักรพรรดิแทงตงแห่งราชวงศ์เลได้นำลัทธิขงจื๊อนิยมใหม่มาใช้เป็นอุดมการณ์หลักในการปกครองราชอาณาจักร ลัทธิขงจื๊อนิยมมีบทบาทในการจัดระเบียบการเมืองและสังคมในสมัยราชวงศ์เลนำมาสู่การปกครองในระบบศักดินาในเวียดนามภายใต้แนวคิดแบบขงจื๊อ การแบ่งชนชั้นตามแนวทางของขงจื๊อคือการจัดระเบียบให้บุคคลทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์และไม่ก้าวล่วงหน้าที่ของผู้อื่นซึ่งจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข หลักคำสอนสำคัญของขงจื๊อที่เวียดนามนำมาใช้ในการปกครองคือหลัก เจียเมี่ยว หมายถึง การปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับฐานะและชื่อเสียงของตนซึ่งพัฒนาไปสู่ระบบศักดินาโดยมีหลักปฏิบัติต่อกันคือ 1. กษัตริย์และรัฐบาลพึงปฏิบัติต่อขุนนาง ประชาชนด้วยความเมตตา ซื่อสัตย์สุจริต ขุนนางและประชาชน

พึงมีความจงรักภักดีต่อกษัตริย์และรัฐบาล 2. บิดามารดาพึงเมตตาต่อบุตรธิดา บุตรธิดา
 พึงมีความกตัญญูต่เวทิตาต่อบิดามารดา 3. สามิภรรยาพึงมีความรักใคร่สนิทสนมหาด้วย
 ความซื่อตรงต่อกัน 4. วงศาคณาญาติพี่น้องก็พึงสมัคสมานปรองดองรักใคร่กัน 5. มิตรสหาย
 พึงมีความสัตย์จริงใจรักใคร่ต่อกัน (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2522: 151) แนวทางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า
 ทั้งประเทศเวียดนามและเกาหลีต่างนำหลักความสัมพันธ์และหน้าที่ต่อกันของมนุษย์
 5 ประการมาจากลัทธิขงจื๊อนิยมเพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศและในหลักการ
 ความสัมพันธ์ 5 ประการนี้เองได้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของสตรีเกาหลีและเวียดนาม

ขงจื๊อนิยมกับวรรณกรรมสอนหญิงในจีน เกาหลีและเวียดนาม

ก่อนจะกล่าวถึงอิทธิพลของลัทธิขงจื๊อนิยมต่อสตรีในประเทศเกาหลีและเวียดนาม ใน
 หัวข้อนี้จะนำเสนออิทธิพลของขงจื๊อนิยมที่มีต่อวรรณกรรมสอนหญิงของประเทศจีนก่อนจะ
 นำไปสู่การปรับและนำไปใช้ในวัฒนธรรมเกาหลีและเวียดนาม อุดุลย รัตนมันเกษม นำเสนอ
 ไว้ในหนังสือเรื่อง *เพศในวัฒนธรรมจีน 4,000 ปี* ว่า คำสอนของขงจื๊อนั้นแตกต่างจากคำ
 สอนของลัทธิเต๋าที่มีลักษณะแบบมาตาธิปไตยคือการให้ความสำคัญกับเพศแม่ แต่คำสอนของ
 ขงจื๊อนั้นมีลักษณะมีแนวคิดและหลักปฏิบัติที่ให้อำนาจแก่บุรุษสอดคล้องกับลักษณะสังคม
 แบบปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ คำสอนในคัมภีร์ “หลุนอวี่”¹ สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับสตรี
 ของขงจื๊อดังที่ปรากฏในคำสอนว่า “ผู้หญิงและบ่าวไพร่นั้นเลี้ยงยาก ทำตัวใกล้ชิดไปก็มักไ้
 มารยาท ทำตัวเหินห่างไปก็มักขุ่นเคือง” (อุดุลย รัตนมันเกษม, 2548: 48) คำกล่าวนี้นสะท้อน
 ให้เห็นว่าสตรีเป็นผู้ใช้อารมณ์เป็นหลักในการดำเนินชีวิต อารมณ์แปรปรวน ควบคุมได้ยาก
 ด้วยคุณลักษณะดังนี้จึงอาจอนุมานต่อได้ว่าสตรีนั้นสมควรที่จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ
 บุรุษ และยังแสดงให้เห็นสถานภาพที่เป็นรองของสตรีเพราะพวกเขาถูกจัดวางบทบาทหน้าที่
 ให้เป็นผู้ดูแลปรนนิบัติสามีและครอบครัวของสามี ทำงานบ้านและเลี้ยงดูลูกโดยเฉพาะลูกชาย

1 คัมภีร์หลุนอวี่ (论语) เป็นงานประพันธ์ที่บันทึกบทสนทนาของขงจื๊อกับงานเขียนเชิงสนทนาเรื่องอุดมรัฐของเพลโต ซึ่งทั้ง 2
 ท่านต่างก็เป็นนักปราชญ์ผู้ทรงอิทธิพลต่อการปรัชญาของโลกตะวันตกและตะวันออก ตามลำดับ โดยท่านทั้ง 2 มีช่วงชีวิตห่างกัน
 ราว 50 ปี โดยขงจื๊อมีชีวิตอยู่ระหว่าง 8 ปี ก่อนพุทธกาล - พ.ศ. 64 ส่วนเพลโตมีชีวิตอยู่ระหว่าง พ.ศ. 116 - 196 (รติรัตน์และ
 กนกพร, 2559: 57)

นอกจากนี้ อดุลย์ ยังเสนอว่าลัทธิขงจื๊อนิยมให้ความสำคัญต่อเรือนร่างของสตรีมาก่อนจิตใจ ดังนั้น พรหมจรรย์หรือความบริสุทธิ์ทางเพศของสตรีจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นเครื่องยืนยันว่า สตรีผู้นั้นเคร่งครัดต่อจารีตประเพณีและเหมาะสมเป็นผู้สืบทอดสายเลือดของวงศ์ตระกูลและ เพื่อการรักษาพรหมจรรย์นี้เองทำให้ขงจื๊อกำหนดให้ชายหญิงที่มีได้แต่งงานกันแยกห่างกันอย่างเคร่งครัด เช่น ข้าวของส่วนตัว ชั้นในของสตรี ห้ามมิให้อยู่ปะปนกับของบุรุษ ผู้หญิงในอุดมคติของขงจื๊อจะเรียกว่า “เน่ยเหียน” ซึ่งอาจเปรียบได้กับคำว่า แม่ศรีเรือน ของไทย เน่ยเหียนคือสตรีที่มีทักษะในการทำงานบ้านเป็นเลิศ ในทางกลับกันสตรีที่ชื่นชอบในการทำกิจกรรมในที่สาธารณะนอกบ้านจะเป็นที่รังเกียจ เป็นผู้นำพาความชั่วร้ายต่าง ๆ มาสู่ครอบครัว ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นการจัดวางบทบาทของสตรีให้อยู่ภายในครัวเรือนด้วยโลกภายนอกหรือพื้นที่สาธารณะคือโลกของบุรุษที่ไม่เหมาะสมแก่สตรี และจากคำกล่าวในตอนต้นที่จัดหมวดหมู่สตรีไว้กับสาวใช้ยังแสดงให้เห็นว่าสตรีมีสถานภาพที่ต่ำต้อยกว่าบุรุษและแสดงให้เห็นว่าสังคมจะสงบสุขได้ต้องมีการควบคุมพฤติกรรมและจริยธรรมของสตรี

แนวคิดเกี่ยวกับสตรีของขงจื๊อส่งอิทธิพลให้เกิดวรรณกรรมประเภทสอนหญิง ในบทความ “เดือนหญิง: วรรณกรรมสอนสตรีที่ประพันธ์ขึ้นภายใต้วัฒนธรรมขงจื๊อ” รติรัตน์ กุญแจทอง และกนกพร นุ่มทอง เสนอว่า วรรณกรรมเรื่อง “เดือนหญิง” จัดเป็นวรรณกรรมประเภทสอนหญิงเรื่องแรก ๆ ของจีนและประพันธ์โดยสตรีนามว่า ปิ่นเจา วรรณกรรมเรื่องเดือนหญิงได้รับการกล่าวขานว่าเป็นวรรณกรรมที่สมาทานแนวคิดขงจื๊อที่สนับสนุนอำนาจชายเป็นใหญ่ของขงจื๊อ แต่วรรณกรรมเรื่องนี้ยังกล่าวถึงปรัชญาขงจื๊อสำหรับปัจเจกชน สังคม จริยธรรม และการศึกษาประกอบด้วย วรรณกรรมสอนหญิงที่ได้รับอิทธิพลจากขงจื๊อที่โดดเด่น 4 เรื่องคือ *เดือนหญิง* 女誡 ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก *หลุนอี่ว สำหรับสตรี* 女論 ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์ถัง *นิवासศึกษา* 內訓 และ *บันทึกสตรีต้นแบบ* 女范捷录 ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง โดยต่อมาหวังเซียง 王相 บุตรของผู้ประพันธ์เรื่อง *บันทึกสตรีต้นแบบ* ได้รวบรวมทั้งสี่เรื่องเข้าด้วยกันในชื่อ *นารีจตุรปกรณ* 女四書 ซึ่งมีการตีพิมพ์วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นภาษาเกาหลีและภาษาญี่ปุ่นด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรม

สอนหญิงแบบขงจื้อนิยมเล่มนี้เป็นวรรณกรรมสอนหญิงของสตรีเอเชียตะวันออก (รติรัตน์และกนกพร, 2559: 53)

บทความของรติรัตน์และกนกพรเสนอว่า ผู้แต่งคือ ปันเจา นั้นมีภูมิหลังเป็นหม้ายแต่ยังสาวเนื่องจากสามีเสียชีวิตและเธอได้ครองตัวตามหลักขงจื้ออย่างเคร่งครัดไม่สมรสใหม่อีกเลย ผลงานประพันธ์เรื่อง **เดือนหญิง** ของปันเจาอาจมีที่มาจากประสบการณ์ของเธอที่สมรสตั้งแต่วัยสาวและต้องฝึกหัดทำงานบ้าน ระวังกามประพฤติเพื่อให้เป็นที่น่าปรารถนาในครอบครัว สามีและเธอมีวัตถุประสงค์ที่จะให้งานประพันธ์ชิ้นนี้สอนวิธีปฏิบัติตนที่เหมาะสมของสตรีให้แก่ลูกสาวของเธอที่กำลังจะออกเรือนโดยมุ่งหวังว่าเหล่าสตรีจะคัดลอกเก็บไว้อ่านกันคนละฉบับเพื่อประโยชน์ของสตรีทั้งหลายอีกด้วย วรรณกรรมเรื่อง “เดือนหญิง” มีทั้งหมด 7 บท คือ บทที่ 1. ถ่อมตน 2. ผัวเมีย 3. ระวัง 4. คุณลักษณะหญิง 5. ตั้งมั่น 6. วาง่าย และบทที่ 7. น้องผัว ในบทความนี้ยังเสนองานวิจัยของ หยางอี้ (杨毅, 2554) ที่ศึกษาวรรณกรรมเรื่อง **เดือนหญิง** หยางอี้พบว่า คำสอนจากรวมธรรมเรื่องนี้เป็นไปตามปรัชญาขงจื้อ 4 แนวทาง คือ 1. บุรุษย่อมดีกว่าสตรีในทุกด้าน 2. สตรีจะต้องอยู่แต่ในเคหสถาน 3. สตรีจะต้องเชื่อฟังผู้อื่น กล่าวคือ เมื่อเยาว์ต้องเชื่อฟังบิดา ออกเรือนมาต้องเชื่อฟังสามี ครั้นแก่ชราและสามีเสียชีวิตแล้วต้องฟังคำบุตรชาย 4. สตรีต้องใช้ชีวิตเพื่อบุรุษ กล่าวคือต้องคอยปรนนิบัติบุรุษและคอยสนับสนุนบุรุษ (เรื่องเดียวกัน, 2559: 55) จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่อง **เดือนหญิง** แสดงให้เห็นว่า คำสอนของลัทธิขงจื้อที่กำหนดให้สตรีต้องเชื่อฟังบุรุษคือ เมื่อเยาว์ต้องเชื่อฟังบิดา ออกเรือนมาต้องเชื่อฟังสามี ครั้นแก่ชราและสามีเสียชีวิตแล้วต้องฟังคำบุตรชาย เป็นคำสอนเดียวกับที่ปรากฏในหลักปฏิบัติของสตรีในประเทศเกาหลีและเวียดนามด้วยเช่นกัน โดยในเกาหลีจะเรียกหลักความสัมพันธ์นี้ว่า พันธะสามหรือ samgang ส่วนในเวียดนามจะเรียกการเชื่อฟังบุรุษนี้ว่า “ตามต้อง” และเนื้อหาในวรรณกรรมเรื่อง **เดือนหญิง** ที่กล่าวถึงหลักปฏิบัติของสตรี เช่น ถ่อมตน ระวัง วาง่าย ยังแสดงให้เห็นสถานภาพของสตรีในฐานะผู้ตามและการกำกับพฤติกรรมของสตรีให้เป็นผู้สยบยอมอีกด้วย

ขงจื๊อนิยมกับการสั่งสอนสตรีในเกาหลี

ในช่วงศตวรรษที่ 16 ลัทธิขงจื๊อนิยมใหม่ (Neo-Confucianism) ส่งอิทธิพลอย่างมาก ต่อบทบาทของบุรุษและสตรีในสังคมเกาหลีและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการรักษาจริยธรรม และระเบียบของสังคม นอกจากนี้ขงจื๊อนิยมยังก่อให้เกิดระบบศักดินาแบบขงจื๊อในยุคโชซอน เป็นระยะเวลายาวนานกว่า 5 ศตวรรษ ซึ่งแนวปฏิบัติตามหลักขงจื๊อในเกาหลีได้นั้นสนับสนุน อำนาจของระบบปิตาธิปไตย สตรีเกาหลีจะถูกฝึกให้เรียนรู้และปฏิบัติ “feminine arts” ซึ่ง หมายถึงศิลปะแห่งสตรีอย่างเคร่งครัด ซึ่งคุณสมบัติของสตรีในอุดมคติขงจื๊อในเกาหลีคือ พรหมจรรย์ การเชื่อฟัง และความอ่อนน้อม สตรีเกาหลีชั้นสูงจะถูกกำหนดให้เรียนตำรา ขงจื๊อทั้งฉบับจีนและเกาหลีที่แต่งขึ้นสำหรับสตรี (Kim, 1994: 59-161) ในช่วงศตวรรษที่ 18 ยุคสมัยราชวงศ์โชซอนได้รับเอาหลักขงจื๊อนิยมมาใช้อย่างเต็มรูปแบบตามที่ คิม ฮาบุช (Kim Haboush) เรียกว่า Confucian Normative society หรือสังคมชนบดินิยมขงจื๊อซึ่งดำเนินไป เพื่อการธำรงรักษาอำนาจปิตาธิปไตยด้วย สตรีเกาหลีเชื่อมั่นในชนบสตรีในอุดมคติที่จัดวาง หน้าที่สำคัญให้แก่สตรีคือ แม่ผู้ปรารถนาดีและภรรยาผู้แสนดี “wise mother and good wife” (*hyönmö yangch'o*) ตามค่านิยมหลักของขงจื๊อ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่าง สามีภรรยายังอยู่ในลักษณะ สาธารณะ-ครัวเรือน ภายนอก-ภายใน กล่าวคือ สตรีที่แต่งงาน แล้วจะได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอกหากเธอสามารถจัดการเรื่องภายในครัวเรือนได้ดี สถานภาพทางสังคมของสตรีเกาหลีจึงอ้างอิงอยู่กับสามีและลูกและอยู่ภายในสถาบันการ แต่งงาน ครอบครัว โรงเรียน สถานที่ทำงาน อันเนื่องมาจากค่านิยมในชนบขงจื๊อนั้นเอง หน้าที่ของสตรีเกาหลีจนถึงปัจจุบันนี้ยังคงอยู่ภายใต้ชนบขงจื๊อคือการเป็นแม่ที่ปรารถนาดี แต่ปัจจุบันปรับมาเป็นแม่ที่มีการศึกษาดีและควบคุมดูแลเรื่องการศึกษาของบุตรอย่างที่เราเรียก กันว่า *kyoyuk ömma* or “educational mother” ซึ่งชนบเรื่องครอบครัวและวัฒนธรรม ทางการศึกษาของเกาหลีนี้ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากขงจื๊อนั้นเอง (Kim, 2004: 91-103)

สำหรับบทบาทของขงจื๊อนิยมต่อครอบครัวเกาหลีนั้น การสืบเชื้อสายทางพ่อส่งผล กระทบอย่างยิ่งต่อสตรีนั้นคือการให้อำนาจบิดาในการเป็นผู้นำและควบคุมวิถีชีวิตทุกช่วงวัย

ของสตรีในครอบครัวในฐานะ บิดา สามี และบุตรชายคนโต ในการแต่งงานนั้นสตรีมีบทบาทสำคัญในการดูแลและสืบทอดสายเลือดฝั่งสามี ก่อนการแต่งงานหญิงสาวจะถูกฝึกให้มีความชำนาญตามคุณลักษณะสตรีตามแบบขงจื๊อ 4 ประการคือ จริยธรรม วาจา ความประพฤติ และการเรือน ทักษะเหล่านี้ที่นำมาฝึกหัดสตรีก็เพื่อเตรียมพร้อมให้เธอเป็นแม่ผู้ปรารถนาดีและภรรยาผู้แสนดีในอุดมคติขงจื๊อนั่นเอง และทันทีที่หญิงสาวแต่งงานไปแล้วนั้น พวกเขาจะถูกเรียกว่า “an outsider leaving (her natal) family.” อันหมายถึงพวกเขาได้กลายเป็นคนนอกครอบครัวที่ให้นกำเนิดเธอเนื่องจากเธอได้กลายเป็นคนของครอบครัวสามีไปแล้ว ดังนั้นหน้าที่ของเธอคือการปรนนิบัติสามีและครอบครัวของสามีพร้อมกับรักษานบธรรมเนียมประเพณี ชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล และให้การศึกษาแก่บุตร เดอ บาร์ (De Bary) กล่าวว่า *“the Confucians sought to reconcile the egalitarian claims of a common humanity with the need for a hierarchy of values, which they saw as a natural and essential outgrowth of...civilizing activity and also indispensable to the maintenance of any social order”* (De Bary and Bloom, 1979: 6) แปลความได้ว่า หลักขงจื๊อนิยามให้ความสำคัญกับความเสมอภาคของมนุษย์แต่ก็มีการจัดลำดับชั้นเนื่องด้วยการจัดระเบียบสังคมอย่างมีอารยะนั้นต้องอาศัยการแบ่งลำดับชั้นหน้าที่และความสำคัญของบุคคล

หลักความสัมพันธ์ 5 ประการ (บิดามารดา-บุตร, สามี-ภรรยา, พี่น้อง-พี่น้อง, เพื่อน-เพื่อน, ผู้ปกครอง-ผู้รับใช้) ของขงจื๊อนิยามถูกนำมาใช้ในเกาหลีโดยความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา-บุตร, ผู้ปกครอง-ผู้รับใช้, สามี-ภรรยา จะถูกเรียกว่า พันธะสาม (three bonds) หรือ samgang ในภาษาเกาหลีและ san-kang ในภาษาจีน ซึ่งสามความสัมพันธ์นี้ถือเป็นความสัมพันธ์พื้นฐานของมนุษย์ในสังคม ในความสัมพันธ์พันธะสามนี้ บิดามารดา ผู้ปกครอง และสามี จะอยู่ในสถานภาพผู้นำ ผู้ชี้แนะ ผู้ดูแล ในขณะที่บุตร ผู้รับใช้ และภรรยาถูกกำหนดให้เป็นผู้เชื่อฟัง ผู้ให้ความเคารพ และมีสถานะเป็นผู้ตาม ตำราขงจื๊อที่เขียนขึ้นเพื่อสตรีนั้นกำหนดให้สตรีต้องเป็นผู้ธำรงรักษาฐานะเปียบของครอบครัวและยอมรับกฎระเบียบ

ของลำดับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จากแนวคิดนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าภายใต้วัฒนธรรมของจื๊อ สตรีเกาหลีจะต้องตระหนักถึงการรักษาความสงบร่มเย็นในครอบครัวและสังคมอันเป็นหัวใจหลักในการปฏิบัติตามบทบาทและขนบนิยมจื๊อ แต่อย่างไรก็ตามหลักคำสอนของจื๊อได้ให้ความสำคัญกับทั้งชายและหญิงเพราะโลกจะสมบูรณ์ได้นั้นต้องมียิ่งหยินและหยาง (yin-yang unity) และทั้งสองเพศมีบทบาทหน้าที่เฉพาะที่ต่างกัน ในเกาหลีจึงมีสำนวนว่า สามภรรยานั้นคือหนึ่งจิตวิญญาณหนึ่งใจและร่างกายเดียว (Kim, 2004: 91-103)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักขงจื๊อนิยมที่เกาหลีได้รับอิทธิพลมาจากจีนนั้นมีหลักสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อสตรีคือ การรักษารพหุมจรรยา การปฏิบัติตามหลักความสัมพันธ์ 5 ประการ และสตรีในอุดมคติของจื๊อคือ แม่ผู้ปราดเปรื่องและภรรยาผู้แสนดี เหล่านี้แสดงให้เห็นสถานภาพของสตรีเกาหลีที่เป็นผู้ตาม นักปฏิบัติที่ดีและผู้สนับสนุนบุรุษทั้งในและนอกสถาบันครอบครัว ในทางวรรณกรรมจะกล่าวถึงลักษณะสังคมเกาหลีก่อนการเข้ามาของลัทธิขงจื๊อนิยมและตัวละครสตรีในอุดมคติของจื๊อในวรรณกรรมเรื่อง **ชุนฮย็องจอง** (Chunhyangjeon) วรรณกรรมพื้นบ้านของประเทศเกาหลีที่ใช้ประกอบการแสดงละครร้องที่เรียกว่า pansori ฮิลดี กัง เสนอว่าสภาพสังคมเกาหลีในสมัยก่อนการเข้ามาของขงจื๊อนั้นอาจสืบค้นได้จากฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกเรื่องราวหญิงสาวชนชั้นสูงนิรนามนางหนึ่งที่เกิดในปี ค.ศ. 1356 ที่แสดงให้เห็นสถานภาพของสตรีเกาหลีก่อนถูกควบคุมโดยหลักขงจื๊อ เรื่องราวของสตรีนางนี้มีอยู่ว่า นายพลยี่ (Yi) ซึ่งในภายหลังได้สถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์หนึ่งในปี ค.ศ. 1392 ได้ออกเดินทางไปล่าสัตว์ เขากระหายน้ำมากจึงไปตักน้ำในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เขาขอน้ำดื่มแก้วหนึ่งจากหญิงสาวที่กำลังต้มน้ำอยู่ที่บ่อ หญิงสาวได้ใส่ใบไม้หนึ่งใบลงไปในแก้วนํ้านั้นด้วย นายพลจึงถามว่าทำไมนางจึงทำเช่นนั้น นางจึงตอบว่า นายพลกระหายน้ำมาก หากรีบดื่ม น้ำปริมาณมากในทันทีย่อมเกิดอันตราย หากมีใบไม้วางอยู่จะทำให้ท่านดื่มน้ำช้าลง นายพลประทับใจในคำตอบและความฉลาดของหญิงสาวจึงเดินทางไปขอเธอมาเป็นภรรยาจากบิดาของเธอ แต่นายพลนั้นมีภรรยาแล้วหนึ่งคน มีบุตรหกคน และแต่งงานอีกครั้งกับหญิงสาวผู้นี้ในวัยสี่สิบปีมีบุตรกับเธอสามคน โดยภรรยาทั้งสองต่างก็มีบ้าน

เป็นของตนเองแยกจากกัน กังเสนาว่าเรื่องราวนี้น่าสนใจให้เห็นว่าในยุคก่อนการเข้ามาของจีนนั้น สตรีมิได้ถูกควบคุมเรื่องการปฏิสัมพันธ์กับบุรุษมากนัก ดังที่หญิงสาวสามารถพูดคุยกับนายพลที่บ่อน้ำ ให้ความช่วยเหลือและแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเปิดเผย นอกจากนี้การเป็นภรรยาที่สองยังเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ โดยที่ภรรยาของนายพลทั้งสองต่างก็มีอำนาจสูงสุดในบ้านของตน (Kang, 2001: 16) เมื่อนำเรื่องราวของหญิงสาวก่อนการเข้ามาของชนขงจื้อมาเปรียบเทียบกับการแสดงออกและค่านิยมเกี่ยวกับสตรีเมื่อมีการนำหลักขงจื้อมาใช้แล้วจะพบว่าหลักขงจื้อส่งผลต่อความประพฤติและค่านิยมของสตรีอย่างชัดเจน

จากข้อมูลข้างต้นสามารถนำมาเปรียบเทียบกับตัวละครสตรีในชนบทขงจื้อเรื่อง **ขุนฮยงจอน** (춘향전, *The Story of Chunhyang* หรือ *The Tale of Chunhyang* วรรณกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงของประเทศเกาหลี อันมีที่มาจากบทในการแสดงประเภทละครร้องที่เรียกว่า pansori ของเกาหลีได้ โดยวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นหนึ่งในนิทานเก่าแก่หาเรื่องสำหรับร้อง พันโซรี (판소리) ที่ยังอยู่รอดมาจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมเรื่อง **ขุนฮยงจอน** นั้นไม่ปรากฏนามผู้แต่งและวันที่แต่ง แต่ฉบับที่ตกทอดมาในปัจจุบันถูกแต่งขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1694-1834 ตัวละครเอกของเรื่องคือ ขุนฮยง ชื่อของเธอมีความหมายว่ากลิ่นหอมแห่งฤดูใบไม้ผลิ เธอเป็นบุตรสาวของหญิงงามเมืองหรือนางบำเรอที่เรียกว่า คีแซง (기생) นามว่า วอลแม (월매) วันหนึ่งในขณะที่ขุนฮยงกำลังเล่นชิงช้าอยู่ก็ได้พบกับอิมมิง-นยง (이몽룡) ซึ่งเดินผ่านมาโดยบังเอิญ ทันทีที่ได้เห็นความงามของขุนฮยง อิมมิง-นยงก็ตกหลุมรักเธอทันที อิมมิง-นยงเข้าไปถามว่าเป็นใครพักอยู่ที่ใดและให้สัญญาว่าจะตามไปพบที่บ้านในเย็นวันนี้ ขุนฮยงเองก็ถูกใจกับความมีชีวิตชีวาของอิมมิง-นยงเช่นกัน เมื่อกลับมาถึงบ้านอิมมิง-นยงก็เอาแต่คิดถึงขุนฮยงโดยไม่สามารถสลัดภาพของเธอได้ รอจนถึงยามค่ำอิมมิง-นยงก็รุดไปยังบ้านของขุนฮยง และสว่สนของขุนฮยงกับวอลแมผู้เป็นมารดา แม้วอลแมจะไม่ค่อยชื่นชอบอิมมิง-นยงนักแต่ก็อนุญาตให้ทั้งสองแต่งงานกันได้

เมื่อได้รับการอนุญาตจากมารดา อิมมิง-นยงก็เฝ้ามาหาขุนฮยงที่บ้านทุกเย็นเพื่อบอกรักเธอ แต่ต่อมาอิมมิง-นยง จำต้องไปฮันยางเพื่อสอบรับราชการ (과시 시 함) ก่อนไปอิมมิง-นยงให้

สัญญากับขุนฮยยังว่าจะสอบให้ได้เป็นที่หนึ่งและจะกลับมาหา ซึ่งขุนฮยยังก็เฝ้ารอข่าวการกลับมาของอิมมิง-นยงนับแต่วันที่เขาจากไป

หลังจากนั้น ขุนนางช้วนามว่า พย็อนฮักโต (변학도) ได้เข้ามาปกครองเมืองที่ ขุนฮยยังอยู่ เขาไม่ทำงานทำการใช้เวลาไปกับการเกี้ยวพาราสีหญิงสาวในเมือง พย็อนฮักโตได้จัดงานเลี้ยงเฉลิมฉลองให้กับตนและรวบรวมศิแสมมาในงาน ในขณะนั้นเขาได้พบกับขุนฮยยังผู้เลอโฉม และเข้าไปขอหลับนอนกับเธอในทันทีแต่ขุนฮยยังกลับปฏิเสธและพูดว่า “หากต้องหลับนอนกับท่านข้าขอตายเสียดีกว่า” พย็อนฮักโตที่โกรธกริ้วจึงสั่งให้จำคุกขุนฮยยัง แม้จะต้องถูกจองจำขุนฮยยังก็ไม่คิดเปลี่ยนใจ พย็อนฮักโตจึงพูดกับขุนฮยยังว่า “จะให้โอกาสถึงวันเกิดของเขาเป็นวันสุดท้าย หากยังไม่ยอมเปลี่ยนใจจะสั่งลงโทษนาง”

ฝ่ายอิมมิง-นยงที่ตั้งหน้าศึกษาอย่างหนักจนสุดท้ายสอบรับราชการได้เป็นที่หนึ่ง อิมมิง-นยงที่เอาแต่เรียนเพราะหวังจะกลับไปหาขุนฮยยังให้เร็วที่สุด ก็ไม่ได้ข่าวสารใด ๆ จากขุนฮยยังเลย ในขณะที่อิมมิง-นยงกำลังเดินทางกลับในฐานะผู้ตรวจราชการลับ (암행어사) ก็ได้ยินเรื่องราวจากชาวบ้านคนหนึ่งว่าขุนฮยยังกำลังถูกทรมาน อิมมิง-นยงต้องปลอมตัวเป็นขอทานเพื่อปกปิดฐานะของตนและเข้าพบวอลแม เมื่อมารดาของขุนฮยยังเห็นอิมมิง-นยงในสภาพขอทานนางยังรู้สึกผิดหวังและคร่ำครวญว่าขุนฮยยังกำลังจะตาย อิมมิง-นยงจึงแอบเข้าไปหาขุนฮยยังในคุกแต่ด้วยรูปโฉมที่เหมือนขอทานทำให้นางจำไม่ได้ และนางก็แสดงให้เห็นว่าไม่เคยเปลี่ยนใจจากอิมมิง-นยงเลย

อิมมิง-นยงเข้าไปร่วมในงานวันเกิดของพย็อนฮักโต และกล่าวกลอนบทหนึ่งซึ่งมีเนื้อหาตำหนิเจ้าเมืองที่โหดร้าย เมื่อเห็นว่าพย็อนฮักโตไม่สนใจคำพูดของตน อิมมิง-นยงจึงแสดงตัวเป็นผู้ตรวจสอบราชการลับ ปลดพย็อนฮักโตออกจากตำแหน่งเจ้าเมืองและช่วยเหลือขุนฮยยังท้ายที่สุดทั้งสองได้แต่งงานกันมีลูกชายและลูกหญิงใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (김수현, 임수진, 2014: 198-199) จากเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่อง**ขุนฮยยังจอม**นั้น แม้จะมีใช้วรรณกรรมประเภทสอนหญิงโดยตรงแบบ**เตือนหญิง**ของจีน แต่ก็แสดงให้เห็นการสมათานหลักปฏิบัติของขงจื้อคือ การปฏิเสธไม่พบบุรุษในที่สาธารณะ การรักษาความซื่อสัตย์ต่อสามี

แม้ต้องห่างไกลกัน และการไม่สมรสกับชายอื่นเป็นครั้งที่สอง นอกจากนั้นขุนฮยยังยังมีลักษณะตรงตามสตรีในอุดมคติของจื้อคือ รูปร่าง มีความรู้ทางกวีนิพนธ์ กริยางาม และมีความซื่อสัตย์ กล่าวได้ว่าขุนฮยยังเข้ากรอบการเป็นแม่ผู้ปรารถนาเรื่องและภรรยาที่แสนดี นอกจากนั้นขุนฮยยังยังปฏิบัติตามหลักความสัมพันธ์ 5 ประการของขงจื้อคือ เธอเป็นบุตรที่เชื่อฟังมารดาแม้มารดาจะเป็นนางโลม เธอจะยอมพบปะกับบุรุษเมื่อมารดาอนุญาตเท่านั้น เธอเป็นภรรยาที่เชื่อฟังและซื่อสัตย์ต่อสามีทั้งต่อหน้าและลับหลัง เธอเป็นประชาชนที่ยอมรับโทษทัณฑ์จากผู้ปกครองเมืองแม้ตนจะไม่มีความผิดก็ตาม

ขงจื้อนิยมกับการสั่งสอนสตรีในเวียดนาม

ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาพลักษณ์สตรีเวียดนามใน *ทวิ เกียว*” ของนุสรัต ระยะสวัสดิ์ (2547) กล่าวว่า ลัทธิขงจื้อได้รับการฟื้นฟูอีกครั้งในสมัยพระเจ้ายาหลงทำให้เกิดรูปแบบขนานแบบศักดินา มีการนำการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการกลับมาใช้ และในสมัยนี้หลักขงจื้อยังส่งผลต่อการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นการลดทอนสิทธิของสตรีด้วย เช่น สิทธิในการถือครองที่ดิน สิทธิในการรับมรดก สิทธิในการหย่าร้าง แสดงให้เห็นสถานภาพของสตรีที่ตกเป็นรองบุรุษ สถานภาพของสตรีเวียดนามถูกควบคุมด้วยหลักการที่เรียกว่า “ตามต้อง” คือ สถานภาพที่สตรีต้องอ้างอิงกับบุรุษ เมื่อเป็นลูกสาวต้องเชื่อฟังบิดา เมื่อเป็นภรรยาต้องเชื่อฟังสามี และเมื่อเป็นมารดาต้องเชื่อฟังบุตรชาย ซึ่งหลักการตามต้องนั้นเวียดนามรับมาจากหลักขงจื้อที่กล่าวไว้ว่า “ผู้ชายเป็นตัวแทนแห่งสวรรค์ (ฟ้า) และเป็นสิ่งที่สูงส่งที่สุดเหนือกว่าทุก ๆ สิ่ง ผู้หญิงจะต้องยอมเชื่อฟังสถาบันของผู้ชายและช่วยเขาดำเนินหลักการต่างๆของเขาให้สำเร็จผล ในแง่นี้เธอไม่ควรจะตัดสินใจในสิ่งใดๆด้วยตนเองและจะต้องวางตัวอยู่ภายใต้กฎแห่งความเชื่อฟังทั้งสาม เมื่อเธอยังเด็ก เธอต้องเชื่อฟังบิดาและพี่ชาย เมื่อแต่งงานแล้ว เธอต้องเชื่อฟังสามี เมื่อสามีของเธอตาย เธอต้องเชื่อฟังบุตรชายของเธอและเธอไม่ควรคิดถึงการแต่งงานครั้งที่สองอีก” (เกรแฮม บรัช, 2530: 172) นอกจากนั้นสตรียังถูกควบคุมในเรื่องเพศด้วยโดยหลักการให้ความสำคัญต่อความบริสุทธิ์ของสตรีในลัทธิขงจื้อนั้นในเวียดนามเรียกว่า “ตริญ” อันหมายรวมถึงการรักษาพรหมจรรย์ก่อนแต่งงาน การซื่อสัตย์ต่อสามีไม่ว่าสามีจะมี

ชีวิตอยู่หรือไม่ด้วย หลักการนี้จึงส่งผลให้สตรีที่ไม่สามารถรักษาความบริสุทธิ์ไว้ได้ในวันแต่งงานหรือสตรีที่ผ่านการหย่าร้างกลายเป็นสตรีที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม (นุสรีต ระยะสวัสดิ์, 2547: 18)

เมื่อกล่าวถึงอิทธิพลของขงจื้อนิยมต่อการสั่งสอนสตรีในสังคมเวียดนาม **ทวิ่ เกี้ยว** วรรณกรรมของเหงียนยู ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นวรรณกรรมเอกของเวียดนามสามารถนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาขนบขงจื้อที่ส่งอิทธิพลต่อสตรีเวียดนามได้ เนื่องจากวรรณกรรมเรื่อง **ทวิ่ เกี้ยว** เป็นวรรณกรรมเวียดนามที่แต่งด้วยอักษรโนมที่ได้รับอิทธิพลจากอักษรจีน ในช่วงปี ค.ศ. 1800 อิทธิพลของจีนที่มีต่อวรรณกรรมเวียดนามที่เห็นได้ชัดในวรรณกรรมเรื่องนี้คือ **ทวิ่ เกี้ยว** เป็นวรรณกรรมที่ผู้แต่งนำโครงเรื่องมาจากวรรณกรรมร้อยแก้วของจีนโดยเขาได้นำมาใส่ฉันทลักษณ์ใหม่เป็นกวีนิพนธ์ขนาดยาวคือ หลกบ๊าด ซึ่งเป็นกลอนพ่นบ้านของเวียดนาม **ทวิ่ เกี้ยว** เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากจนถึงกับมีคำกล่าวว่า “ชาวเวียดนามน้อยคนนักที่จะไม่รู้จักรวมวรรณกรรมเรื่องนี้ บางคนสามารถท่องกวีนิพนธ์เรื่องนี้ได้ทั้งเรื่อง” (ทวิ่ สว่างปัญญากร, 2545: 2) ส่วนภาษาในเรื่องนี้ถูกนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เนื้อเรื่องถูกนำมาเป็นคำทำนายเสียหายเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของคนเวียดนาม นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่อง **มานมามา** ของ เตื่อง หู เอื่อง นักประพันธ์สตรีชาวเวียดนามยังนำเรื่องราวของ **ทวิ่ เกี้ยว** มากเล่าไว้ในบทบาทของตัวละครเด็กหญิงว่า “ลูกน้อยของหล่อนเป็นเด็กฉลาด มีความจำดี เธออายุแค่ห้าขวบ แต่ก็จำเนื้อความจาก **เรื่องของเกี้ยว** ได้ขึ้นใจทั้งหมด” (เตื่อง หู เอื่อง, 2547: 28) แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นที่รู้จักของชาวเวียดนามอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในหมู่สตรีทั้งเด็กและสาว ความน่าสนใจของเนื้อเรื่อง ทวิ่ สว่างปัญญากร เสนอว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลจากนวนิยายร้อยแก้วของจีนเรื่อง **ชิน หยุ่น เขียว ขวน** (Chin Yun Ch'iao Chuan) เมื่อถอดเสียงเป็นภาษาเวียดนามคือ กิม เวิน เกี้ยว เตรีียน เขียนขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 16 เหงียนยูได้ดัดแปลงโครงเรื่องและใช้ฉันทลักษณ์ใหม่เป็นร้อยกรองทำให้ **ทวิ่ เกี้ยว** เป็นกวีนิพนธ์เรื่องยาว โดยยังคงมีเค้าของการดัดแปลงจากวรรณกรรมจีนจากชื่อสถานที่ในประเทศจีนที่ปรากฏในเรื่อง ทวิ่ เสนอว่า เหงียนยูเป็นทูตเดินทางไปเจริญ

สัมพันธ์ไมตรีที่ประเทศจีนในปี ค.ศ.1813 และน่าจะได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมจีนในช่วงเวลานั้นเอง

เนื้อเรื่องของ*ทวิ เกี้ยว* ฉบับแปลภาษาไทยโดยทวิ สว่างปัญญางกูร กล่าวถึงหญิงสาวที่ชื่อเกี้ยวที่มีชะตาชีวิตผันผวน เธอต้องพลัดพรากจากคนรักเพราะเธอต้องเดินทางไกลและเธอจำต้องขายตัวเป็นภรรยาขายของผู้มีอิทธิพลเพื่อหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว แต่ได้ให้น้องสาวของเธอรักษาสัญญาแต่งงานกับคนรักของเธอแทน ในที่สุดเธอถูกสามีขายเป็นโสเภณี ต่อมาสามีมาขอพบเธอและไถ่ตัวของเธอมาเป็นภรรยาขาย แต่ภรรยาของชายคนนั้นเป็นสตรีที่ขี้อิจฉามาก เกี้ยวจึงขอลาบวชและระเหิร่อนหนีภรรยาหลวงจนได้ไปพบแม่ชีสักเสวียนซึ่งนำเธอไปฝากให้ขายอีกคนดูแลแต่เขากลับนำเธอไปขายช่องโสเภณี จนกระทั่งมีขุนพลท่านหนึ่งมาไถ่ตัวเธอแต่ต่อมาเขาก็ถูกฆ่าตาย เกี้ยวถูกยกให้เป็นภรรยาหัวหน้าชนเผ่าแต่เกี้ยวตัดสินใจกระโดดน้ำฆ่าตัวตาย แต่แม่ชีสักเสวียนได้มาช่วยเหลือเกี้ยวไว้และให้พำนักที่อาราม ผ่านไป 15 ปี คนรักเก่าของเธอที่ได้แต่งงานกับน้องสาวของเกี้ยวได้ออกตามหาจนมาพบเธอที่อาราม และรับเธอกลับสู่ครอบครัวอีกครั้ง

จากเนื้อเรื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นชะตากรรมของสตรีในชนบขงจื้อที่แม้จะประสบเคราะห์กรรมอย่างไรแต่ก็ต้องพยายามรักษาการปฏิบัติตามหลักขงจื้ออย่างสุดความสามารถ ประการแรกสถานภาพของเกี้ยวนั้นมีลักษณะเป็นไปตามชนบ “ตามต้อง” เมื่อเธอยังเด็ก เธอต้องเชื่อฟังบิดาและพี่ชาย เมื่อแต่งงานแล้ว เธอต้องเชื่อฟังสามี เมื่อสามีของเธอตาย เธอต้องเชื่อฟังบุตรชายของเธอและเธอไม่ควรคิดถึงการแต่งงานครั้งที่สองอีก เกี้ยวเป็นเสมือนสมบัติของครอบครัว เธอมิได้เป็นเจ้าของเรือนร่างของตนเอง เธอจำต้องขายตัวเพื่อรักษาครอบครัว และถูกสามียกให้ผู้อื่นหรือขายเป็นโสเภณีหลายครั้งหลายคราโดยไม่สามารถขัดขืนได้นอกจากความตายและการหนีไปบวชเท่านั้น นอกจากนี้แม้ตัวเธอเองจะไม่สามารถรักษามารผมจรรยาไว้ได้แต่ก็ได้มอบหมายให้น้องสาวของเธอที่เป็นหญิงสาวพรหมจรรย์อยู่รอแต่งงานกับคนรักของเธอเพื่อแสดงความพยายามรักษาคำมั่นสัญญาที่เธอให้ไว้กับชายคนรัก ซึ่งแนวคิดนี้สืบเนื่องจากความบริสุทธิ์ของผู้หญิงที่เรียกว่า ตรินห์ (trinh) ตามชนบขงจื้อซึ่ง

ก่อให้เกิดการควบคุมพฤติกรรมสตรีในสังคมเวียดนาม เช่น การปฏิบัติตนต่อเพศตรงข้าม การรักษากิริยามารยาท การพบปะพูดคุย ในเรื่องมีฉากที่เกี่ยวข้องและคนรักพบกัน เกี่ยวต้องเข้าไปหลบในพุ่มไม้เพื่อให้ชายหญิงใกล้ชิดกันจนเกินไป ชายหญิงจะพบกันได้อย่างเปิดเผยในเทศกาลแห่งมิงในช่วงฤดูใบไม้ผลิเท่านั้น (นุสรัต ระยยะสวัสดิ์, 2547: 71) นอกจากนั้นการที่เกี่ยวข้องพยายามปฏิเสธการแต่งงานครั้งที่สอง ครั้งที่สามและปฏิเสธการถูกขายเป็นโสเภณีด้วยการพยายามฆ่าตัวตายหรือไปบวชชีนั้นแสดงให้เห็นความพยายามกอบกู้และรักษาความบริสุทธิ์ตามขนบขงจื๊อที่ไม่ยอมรับสตรีที่แต่งงานเป็นครั้งที่สองที่สามนั่นเอง

บทสรุป

จากการเปรียบเทียบวรรณกรรมสอนหญิงของจีนเรื่อง *เตียนหญิง* ในฐานะวรรณกรรมที่แต่งขึ้นตามคติขงจื๊อ คำสอนของลัทธิขงจื๊อที่กำหนดให้สตรีต้องเชื่อฟังบุรุษคือ เมื่อเยาว์ต้องเชื่อฟังบิดา ออกเรือนมาต้องเชื่อฟังสามี ครั้นแก่ชราและสามีเสียชีวิตแล้วต้องฟังคำบุตรชาย เป็นคำสอนเดียวกับที่ปรากฏในหลักปฏิบัติของสตรีในประเทศเกาหลีและเวียดนามด้วยเช่นกัน โดยในเวียดนามจะเรียกการเชื่อฟังบุรุษนี้ว่า “ตามต้อง” ในประเทศเกาหลีได้บทบาทของสตรีก่อนการเข้ามาของขงจื๊อจะเห็นได้จากเรื่องหญิงสาวนิรนามแสดงให้เห็นว่าในช่วงก่อนขงจื๊อนิยมเข้ามาในเกาหลี สตรีมีอิสระในการพบปะกับบุรุษและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระต่อบุรุษ สตรีแม้เป็นภรรยาที่สองก็ได้ถูกรังเกียจจากสังคมและยังมีอำนาจสูงสุดในครัวเรือนของตน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่อง *ขุนฮยยังจอน* ซึ่งแต่งขึ้นภายใต้อิทธิพลของขงจื๊อจะพบว่า ขุนฮยยังเป็นสตรีที่ปฏิบัติตามขนบสตรีขงจื๊อ เธอระมัดระวังกิริยาไม่พบและสนทนากับบุรุษแปลกหน้าโดยลำพัง เป็นบุตรสาวที่เชื่อฟังมารดา เป็นประชาชนที่ยอมตามผู้ปกครอง และคุณสมบัติที่ทำให้ขุนฮยยังเป็นตัวละครสตรีที่ได้รับการยกย่องคือ ความซื่อสัตย์ต่อสามี และรักษาพรหมจรรย์ไว้ได้แม้ยามสามีไม่ได้อยู่กับตน

ในส่วนของเวียดนามแม้ว่าวรรณกรรมเรื่อง *ทวิ์ เกียว* จะมีได้เป็นวรรณกรรมประเภทสอนหญิง แต่ก็เผยให้เห็นอิทธิพลของหลักขงจื๊อที่มีต่อสังคมเวียดนาม และความพยายามของสตรีที่พยายามรักษารักรธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น การเป็นลูกสาวที่เสียสละเพื่อครอบครัว การ

พยายามรักษาพรหมจรรย์รอคอยชายคนรัก การพยายามปฏิเสธการแต่งงานกับชายอื่นและการระวังความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของขงจื๊อ ทั้งใน **ทวิ เกี้ยว** และ **ขุนนางจอน** สตรีที่ซื่อสัตย์ต่อสามีแม้ตัวจะไกลกันเป็นคุณสมบัติที่ได้รับการยกย่องว่าดีงามซึ่งในเวียดนามเรียกว่า “ตริญ” จากข้อมูลทางวรรณกรรมแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของประเทศในกลุ่มวัฒนธรรมอักษรจีนที่ได้รับข้อมูลทางภาษา วรรณกรรม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษา โดยเฉพาะแนวคิดขงจื๊อที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดได้ถูกนำมาใช้ในการเมืองการปกครองเพื่อควบคุมสังคมให้เป็นระเบียบตามหลักความสัมพันธ์ห้าประการและจากแนวคิดของขงจื๊อ สังคมจะสงบสุขหากสามารถควบคุมสตรีได้จึงนำมาสู่หลักปฏิบัติเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสตรี แนวคิดขงจื๊อจึงส่งผลต่อสตรีทั้งที่เป็นวรรณกรรมสั่งสอนโดยตรงและทั้งการแสดงให้เห็นลักษณะของสตรีในอุดมคติขงจื๊อผ่านตัวละครในวรรณกรรม การรับแนวคิดขงจื๊อมาเป็นหลักปฏิบัติของสตรีทั้งในเกาหลีและเวียดนามแสดงให้เห็นอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนต่อกลุ่มประเทศในวัฒนธรรมอักษรจีนและอาจกล่าวได้ว่า หลักคำสอนสตรีของขงจื๊อนั้นเป็นคำสอนที่สตรีตะวันออกถูกปลูกฝังไว้ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

เตียง ทุ เอื่อง. (2547). **ม่านมลายา**. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

ทวิ สว่างปัญญางกูร. (2545). **กวีนิพนธ์ยาวเรื่องทวิเกี้ยว**. กรุงเทพมหานคร:

ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นุสรี ระยะสวัสดิ์. (2547). **ภาพลักษณ์สตรีเวียดนามใน ทวิ เกี้ยว**.

ปริญญาณินท์ อ.ม. (วรรณคดีเปรียบเทียบ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรัช, เกรแฮม. (2530). **สร้างชีวิตและสังคมตามหลักคำสอนขงจื๊อ**. แปลโดย

ละเอียด ศิลาน้อย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

รติรัตน์ ภูณแจทอง และ กนกพร นุ่มทอง. (2559). เตือนหญิง: วรรณกรรมสอน

สตรีที่ประพันธ์ขึ้นภายใต้วัฒนธรรมขงจื๊อ. **วารสารจีนศึกษา**, 9(1), 50-72.

วรพร ภู่งศ์พันธ์. (2556). เวียดนามกับการรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมจีน.

วารสารประชาคมวิจัย, 19(109), 25-28.

วีระชัย โชคมุกดา. (2555). ประวัติศาสตร์เกาหลี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ยิปซี.

เสถียร โพธิ์นันทะ. (2522). เมธีตะวันออก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.

อดุลย์ รัตนมันเฑษม. (2548). เพศในวัฒนธรรม 4,000 ปี. กรุงเทพมหานคร:

สุภาพใจ.

de Bary, William Theodore; Chaffee, John W., eds. (1989). **Neo-confucian**

Education: The Formative Stage. USA: University of California Press.

Haboush, J and Deuchler, M., eds. (1999). **Culture and the State in**

Late Chosôn Korea. Cambridge: Harvard University Asia Center.

Kang, Hildi. (2001). **Under the Black Umbrella: Voices from Colonial**

Korea, 1910-1945. Ithaca: Cornell University Press.

Kim, Yung-Hee. (1994). Women's Issues in 1920s Korea. **Korean Culture,**

15(1), 59-161.

Kim-Renaud, Young-Key. (2004). **Creative Women of Korea: The**

Fifteenth through the Twentieth Centuries. NY: M.E.Sharpe.

Yang, K., & Henderson, G. (1958). An Outline History of Korean

Confucianism: Part I: The Early Period and Yi Factionalism. **The**

Journal of Asian Studies, 18(1), 81-101.

김수례, 임수진. (2014). **전래 동화로 배우는 한국어.** 경기도: 다락원.